

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.013.01.2020

Bohdan Józef Paszkowski

Wojewoda Podlaski

Podlaski Urząd Wojewódzki

w Białymstoku

ul. Mickiewicza 3, 15-213 Białystok

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/007 – Działalność organów administracji publicznej dotycząca podtrzymywania tożsamości kulturowej i językowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok

T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33

lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bohdan Józef Paszkowski, Wojewoda Podlaski od 9 grudnia 2015 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Zapewnienie warunków prawno-organizacyjnych i finansowych realizacji zadań w zakresie koordynowania działań administracji rządowej na obszarze województwa dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego. 2. Realizacja przez wojewodę zadań w zakresie koordynowania działań dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego oraz efekty realizowanych zadań, w tym Programu integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020².
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 października 2020 r. (w tym z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie, jeśli miały wpływ na kontrolowaną działalność).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Krzysztof Gołębiewski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienia do kontroli nr LBI/110/2020 z 8 września 2020 r. i nr LBI/141/2020 z 22 października 2020 r. (akta kontroli str. 1-2, 318-319)

¹ Dalej *Urząd* lub *PUW*.

² Dalej *Program integracji*.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200. Dalej *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W Urzędzie podjęto działania w celu utworzenia warunków prawno-organizacyjnych umożliwiających koordynację zadań administracji rządowej na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych w województwie podlaskim. Zadania z tego zakresu powierzono do realizacji Pełnomocnikowi Wojewody ds. mniejszości narodowych i etnicznych oraz jednemu z wydziałów Urzędu. Pełnomocnik, współpracując z organami administracji rządowej i przedstawicielami samorządu terytorialnego, na bieżąco rozwiązywał problemy zgłaszane m.in. przez organizacje mniejszości narodowych i etnicznych. NIK zwraca jednak uwagę, że nie dokonywano rozpoznania potrzeb mniejszości zamieszkujących na terenie województwa podlaskiego, co w powiązaniu z nieprzeprowadzaniem przez Wojewodę analiz i oceny efektów podjętych działań, uniemożliwiało ocenę ich skuteczności. W ocenie NIK brak właściwego rozeznania potrzeb mniejszości narodowych i etnicznych zwiększa ryzyko, że pomoc państwa nie zostanie właściwie spożytkowana.

Należy również zauważyć, że Wojewoda nie określił pisemnych zasad koordynacji działań organów administracji rządowej wykonujących zadania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych na terenie województwa, co zdaniem NIK stwarza ryzyko, że nie będą one podejmowane w odpowiednim czasie i zakresie.

Powołany przez Wojewodę Zespół do spraw Poprawy Bezpieczeństwa Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Dialogu Międzykulturowego w latach 2018-2020 nie realizował wyznaczonych mu zadań, a w szczególności nie opracował projektów: programu kampanii społeczno-medialnej służącej przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom dotyczącym mniejszości, programu edukacyjnego dla szkół oraz programu przybliżającego społeczeństwu kulturę mniejszości narodowych i etnicznych.

W Urzędzie prawidłowo i zgodnie z procedurą określoną przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji⁵ dokonywano wyboru oraz rozliczano projekty realizowane w ramach Programu integracji. Uzyskano też efekty zakładane w umowach zawartych w ramach tego Programu, m.in. w postaci poprawy sytuacji mieszkaniowej jednej z rodzin oraz wsparcia procesu dydaktycznego uczniów romskich i ich integracji ze środowiskiem rówieśniczym.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

- przekazaniu do Ministra Edukacji Narodowej wniosku o dofinansowanie i protokołu komisji oceniającej, dotyczących jednego z projektów realizowanych w ramach Programu integracji, po upływie blisko czterech miesięcy od uzyskania od Ministra SWiA informacji o wysokości dotacji na realizację zadań, co było niezgodne z postanowieniami części I pkt. 8. Informacji na temat zasad postępowania w sprawach dotyczących udzielania dotacji na realizację zadań w ramach Programu⁶,
- zawarciu z Centralną Radą Romów umowy na finansowanie w 2020 roku zadań (w ramach Programu integracji) przed uruchomieniem przez Ministra Finansów środków na te zadania z rezerwy celowej budżetu państwa, tj. z naruszeniem art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁷.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej *Minister SWiA*.

⁶ Opracowywanej corocznie przez Ministra SWiA.

⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 869 (dalej *ufp*).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Warunki prawno-organizacyjne i finansowe realizacji zadań w zakresie koordynowania działań administracji rządowej na obszarze województwa dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego

Opis stanu faktycznego

1.1. Na terenie województwa podlaskiego zamieszkuje łącznie 47.184 osób reprezentujących siedem mniejszości narodowych i etnicznych⁹, co stanowi ok. 4% ogólnej liczby mieszkańców. (akta kontroli str. 25)

Na podstawie art. 22 ust. 3 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym¹⁰ Wojewoda ustanowił z dniem 11 lutego 2016 r. Pełnomocnika ds. mniejszości narodowych i etnicznych. Do jego kompetencji należało:

- koordynowanie na obszarze województwa podlaskiego działań organów administracji rządowej realizujących zadania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych, w tym współdziałanie z Kuratorium Oświaty oraz miejskimi i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej;
- podejmowanie działań na rzecz respektowania praw mniejszości i przeciwdziałanie naruszaniu tych praw oraz dyskryminacji osób należących do mniejszości;
- wspieranie organizacji i stowarzyszeń mniejszości narodowych i etnicznych w ich działaniach mających na celu zachowanie i rozwój języka mniejszości;
- popieranie organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w działaniach dotyczących rozwoju ich życia ekonomicznego, społecznego i kulturalnego, w tym wspierania działalności zmierzającej do zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości;
- przygotowywanie projektów opinii w sprawach dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych;
- koordynowanie działań prowadzonych w ramach Programu integracji;
- udzielanie przedstawicielom gmin i powiatów oraz organizacjom pozarządowym pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych z funduszy unijnych na realizację zadań na rzecz mniejszości romskiej. (akta kontroli str. 3)

Pełnomocnik realizował wymienione zadania na podstawie umów zlecenia¹¹. Wojewoda Podlaski wyjaśnił, że forma zatrudnienia Pełnomocnika (tak jak i poprzednich osób zatrudnionych na tym stanowisku) wynika przede wszystkim z charakteru realizowanych zadań. Wiąże się to m.in. z udziałem w licznych imprezach kulturalnych i uroczystościach organizowanych przez organizacje mniejszościowe, które to wydarzenia odbywają się przeważnie w soboty i niedziele oraz w godzinach popołudniowo – wieczornych w dni powszednie. Stały kontakt z przedstawicielami mniejszości narodowych wymaga od Pełnomocnika dostępności, elastyczności oraz aktywności, co sprawia, iż osoba ta ma de facto nienormowany czas pracy i nie byłaby w stanie wykonywać swoich obowiązków w godzinach funkcjonowania urzędu wojewódzkiego. (akta kontroli str. 320-328, 368-370)

⁸ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ Są to następujące mniejszości: białoruska – 38.358 osób, litewska – 4.867, ukraińska – 2.169, rosyjska – 590, tatarska – 539, romska – 527 i żydowska – 134 osoby (dane wg Narodowego Spisu Powszechnego Ludności z 2011 roku).

¹⁰ Dz. U. z 2017 r. poz. 823 (dalej *ustawa o mniejszościach*).

¹¹ Pierwszą umowę zawarto na okres od 11 lutego do 11 maja 2016 r. Kolejne umowy (lub aneksy) – z tą samą osobą – zawierano na okres od trzech do sześciu miesięcy (ostatni aneks do umowy z 1 stycznia 2020 r. zawarto 30 września 2020 r. – ma obowiązywać do 31 grudnia 2020 r.).

W latach 2016-2020 Pełnomocnika nie łączył stosunek pracy z PUW. W okresie objętym kontrolą z tytułu zawartej z nim umowy zlecenia wydatkowano: po 24 tys. zł w latach 2018-2019 (100% planu) i 17,3 tys. zł w 2020 roku (do 30 września). W tym czasie nie wystąpiły przypadki przekroczenia przez Pełnomocnika wymiaru godzin wykonywania zadań, uprawniające go do dodatkowego wynagrodzenia. Jak wyjaśniła Dyrektor Biura Obsługi Urzędu: *Pełnomocnik wykonuje swoje zadania w Urzędzie, jak i w innych miejscach, do których jest delegowany, w uzgodnieniu z Wojewodą. Pełen harmonogram jest na bieżąco uzgadniany, a odzwierciedleniem zrealizowanych zadań jest zestawienie godzin dołączane w każdym miesiącu do rachunku za wykonane czynności. Zestawienie to jest każdorazowo akceptowane przez Pana Wojewodę (...)* (akta kontroli str. 330-331)

Na podstawie rachunków do umowy zlecenia za styczeń i luty 2020 r. ustalono, że dołączono do nich ewidencję czasu pracy, ze wskazaniem liczby godzin przepracowanych w danym dniu przez Pełnomocnika oraz miejsca wykonywania zadań (ewidencja ta została akceptowana przez Wojewodę). (akta kontroli str. 376-381)

Wojewoda Podlaski wyjaśnił ponadto, że *ocena działań Pełnomocnika ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych realizowana jest na bieżąco, podczas bezpośrednich spotkań, które odbywają się ok. 2-3 razy w miesiącu. Ponadto Pełnomocnik zdaje bieżące relacje z przebiegu spotkań i imprez okolicznościowych organizowanych przez mniejszości narodowe, na które jest delegowany (przedkłada również rozliczenia delegacji ze służbowych wyjazdów na spotkania, w których uczestniczy reprezentując Wojewodę Podlaskiego). Pełnomocnik przekazuje również do wiadomości i akceptacji pisma, które sporządza na potrzeby instytucji centralnych (m.in. Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych MSWiA, Komisji Sejmowej ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP) oraz odpowiedzi na wystąpienia organizacji mniejszościowych.* (akta kontroli str. 368-370)

1.2. Zadania na rzecz mniejszości w PUW realizował Wydział Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców. Zgodnie z § 89 ust. 3 pkt 5 lit b regulaminu organizacyjnego Urzędu należały do nich m.in.¹²:

- prowadzenie spraw związanych z koordynowaniem na obszarze województwa działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych,
- podejmowanie działań na rzecz rozwiązywania problemów mniejszości narodowych i etnicznych oraz na rzecz respektowania praw osób posługujących się językiem regionalnym,
- współdziałanie z organami samorządu terytorialnego i organizacjami społecznymi, w szczególności z organizacjami mniejszości narodowych i etnicznych,
- opiniowanie programów realizowanych na terenie województwa na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych, a także zachowania i rozwoju języka mniejszości.

(akta kontroli str. 4-9)

W okresie objętym kontrolą zadania na rzecz mniejszości wykonywało dwóch pracowników Wydziału – kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności i Spraw Wojskowych¹³ oraz zatrudniony w tym oddziale inspektor. W zakresach ich obowiązków ujęto tylko zadania związane z realizacją Programu integracji (nie przypisano natomiast pozostałych, wymienionych w regulaminie organizacyjnym PUW). Kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności wyjaśnił, że: *Niewuwzględnienie w zakresach czynności pracowników WSOiC przedmiotowych zapisów wynika z faktu, iż wskazanymi zadaniami na co dzień zajmuje się powołany przez Wojewodę Podlaskiego Pełnomocnik ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych, który jest bezpośrednio odpowiedzialny za ich realizację. Zadania związane z funkcjonowaniem Programu integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020 zostały natomiast wyszczególnione w zakresach ww. pracowników, ponieważ mają*

¹² Jedno z zadań było takie samo jak realizowane przez pełnomocnika, tj. podejmowanie działań na rzecz respektowania praw mniejszości i przeciwdziałanie naruszaniu tych praw i dyskryminacji osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych.

¹³ Dalej Oddział ds. Ewidencji Ludności.

charakter stricte finansowy (dotyczą rozliczania dotacji przekazywanych beneficjentom Programu), które to zadania są ściśle powiązane ze sprawami realizowanymi przez Oddział ds. Ewidencji Ludności i Spraw Wojskowych WSOiC, zajmujący się w głównej mierze sprawami finansowymi z zakresu działania Wydziału. (akta kontroli str. 10-24, 383)

Kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności, odnosząc się do współpracy z Pełnomocnikiem ds. mniejszości wyjaśnił, że (...) *jest on w stałym kontakcie z pracownikami WSOiC odpowiedzialnymi za realizację zadań związanych z funkcjonowaniem Programu integracji i na bieżąco monitoruje jego przebieg. Współpraca polega m.in. na konsultacjach związanych ze sporządzaniem odpowiedzi na zapytania organów zwierzchnich oraz w przypadku udzielania ewentualnych wyjaśnień dot. działania Programu – Pełnomocnik ma również wgląd w całość dokumentacji związanej z realizacją przedmiotowego zagadnienia. (akta kontroli str. 373)*

1.3. Zarządzeniem Wojewody nr 133/2011 z 12 września 2011 r. utworzono Zespół do spraw Poprawy Bezpieczeństwa Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Dialogu Międzykulturowego¹⁴. Przewodniczącym Zespołu jest Pełnomocnik ds. mniejszości, a w jego skład wchodzi przedstawiciele wszystkich mniejszości zamieszkujących na terenie województwa oraz przedstawiciel Komendy Wojewódzkiej Policji w Białymstoku. Do zadań Zespołu należy:

- wymiana informacji o negatywnych zjawiskach zagrażających bezpieczeństwu mniejszości narodowych i etnicznych,
- zgłaszanie wniosków i propozycji dotyczących sposobów eliminowania negatywnych zjawisk dotyczących mniejszości narodowe i etniczne,
- opracowanie programu kampanii społeczno-medialnej mającej na celu przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom dotyczącym mniejszości narodowych i etnicznych,
- opracowanie propozycji programu edukacyjnego o mniejszościach narodowych i etnicznych dla szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych,
- opracowanie programu przybliżającego społeczeństwu kulturę mniejszości narodowych i etnicznych. (akta kontroli str. 42-43)

W okresie objętym kontrolą Zespół nie podejmował działań określonych w Zarządzeniu Wojewody nr 133/2011, w tym w szczególności nie opracował propozycji kampanii społeczno-medialnej, programu edukacyjnego i programu przybliżającego społeczeństwu kulturę mniejszości narodowych. Pełnomocnik ds. mniejszości wyjaśnił, że: *W latach 2018-2020 nie było spotkań zespołu gdyż nie pojawiły się problemy, którymi zespół mógłby się zająć. Nie było sytuacji konfliktowych, trudnych, zagrażających poczuciu bezpieczeństwa mniejszości, które wymagałyby analiz i szukania rozwiązywania problemów przez przedstawicieli wszystkich mniejszości. Coroczne spotkania wojewody z przedstawicielami wszystkich organizacji reprezentującymi mniejszości województwa, w których przeważnie uczestniczy także kierownictwo Departamentu ds. Wyznań oraz mniejszości narodowych i etnicznych MSWiA, wskazują na bardzo zróżnicowane i mocno zindywidualizowane kwestie, jakimi są zainteresowane poszczególne mniejszości. Pełnomocnik praktykuje spotkania z poszczególnymi pojedynczymi mniejszościami, stosownie do sygnalizowanych przez nie potrzeb i przy okazji uczestnictwa w imprezach i uroczystościach, na których reprezentuje wojewodę. Praktyka pokazała, że nie ma uniwersalnych problemów i tematów, wspólnych dla wszystkich mniejszości, które mogłyby być analizowane na forum zespołu. (akta kontroli str. 299)*

Wojewoda Podlaski, odnosząc się do braku działań Zespołu, a w szczególności wskazanych wyżej programów: kampanii społeczno-medialnej, edukacyjnego i programu przybliżającego społeczeństwu kulturę mniejszości narodowych wyjaśnił, że *w okresie objętym kontrolą nie wystąpiły istotne sytuacje konfliktowe, trudne zagrażające poczuciu bezpieczeństwa mniejszości, które wymagałyby analiz i szukania rozwiązywania problemów przez przedstawicieli wszystkich mniejszości i które mogłyby być rozpatrywane na forum zespołu. Ponadto, z informacji uzyskiwanych rokrocznie z Kuratorium Oświaty*

¹⁴ Nazwa Zespołu zmieniona zarządzeniem Wojewody Podlaskiego nr 69/2016 z 30 czerwca 2016 r. (wcześniej Zespół do spraw Poprawy Bezpieczeństwa Mniejszości Narodowych i Etnicznych).

w Białymstoku wynika, iż programy edukacyjne dot. mniejszości narodowych i etnicznych, przybliżające kulturę tych mniejszości, są w podlaskich szkołach realizowane.

(akta kontroli str. 368-370)

W trakcie kontroli nie przedstawiono wskazanych wyżej informacji z Kuratorium Oświaty.

1.4. W ustawie budżetowej na lata 2018-2020 nie planowano wydatków na zadania dotyczące mniejszości narodowych lub etnicznych, poza środkami finansowymi na wynagrodzenie Pełnomocnika w kwotach po 24 tys. zł. Odnosnie nieujmowania w pierwotnych planach wydatków środków na inne zadania na rzecz mniejszości kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności wyjaśnił, że *sytuacja taka wynika przede wszystkim z faktu, iż mniejszości narodowe i etniczne nie występowały w ostatnim czasie do Wojewody Podlaskiego o przekazanie jakichkolwiek środków na realizację swoich celów.* W planach po zmianach ujęto wydatki w łącznej wysokości 156 tys. zł, w tym w 2018 roku – 30 tys. zł, w 2019 roku – 26 tys. zł oraz w 2020 roku – 100 tys. zł. Były to wyłącznie środki uruchomione z rezerw celowych na realizację Programu integracji społeczności romskiej (opisanego szczegółowo w punkcie 2.2. wystąpienia). Wydatki wyniosły odpowiednio: 29,4 tys. zł w 2018 roku i 23,9 tys. zł w 2019 roku).

(akta kontroli str. 58, 83, 295)

1.5. Urząd nie posiadał dokumentacji dotyczącej określania potrzeb w zakresie wspierania mniejszości narodowych i etnicznych. Pełnomocnik ds. mniejszości wyjaśnił, że współpraca z organizacjami reprezentującymi mniejszościami odbywa się na bieżąco. Wskazał, że: (...) *Organizacje te otrzymują co roku dofinansowanie z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na podtrzymywanie i rozwój swej tożsamości narodowej i dziedzictwa kulturowego blisko 4 mln zł¹⁵, organizując corocznie ponad 100 różnych imprez kulturalnych różnej rangi. Warto również zauważyć, że pełnomocnik nie dysponuje żadnym budżetem aby mógł udzielać materialnego wsparcia mniejszościom czy podejmować własne działania w tym zakresie. Pełnomocnik uczestniczy w życiu kulturalnym mniejszości i utrzymuje na bieżąco kontakty z organizacjami społecznymi reprezentującymi wszystkie mniejszości zamieszkujące na terenie województwa podlaskiego.*

(akta kontroli str. 298)

Wojewoda Podlaski, odnosząc się do braku analiz w zakresie potrzeb mniejszości narodowych i etnicznych, wyjaśnił: *Środkami na realizację zadań dot. podtrzymywania i rozwijania tradycji i dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych i etnicznych dysponuje Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, w związku z czym organizacje reprezentujące mniejszości narodowe zgłaszają swoje potrzeby bezpośrednio do MSWiA, aplikując o przyznanie dotacji w tym zakresie. Wojewodowie, ani reprezentujący ich Pełnomocnicy ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych nie biorą udziału w procedurze podziału dotacji – decyzję w sprawie udzielenia finansowego wsparcia podejmuje MSWiA (w roku 2019 oraz 2020 MSWiA przesłało jedynie swoje propozycje rozdzielania środków do wojewodów, zwracając się z prośbą o opinię, czy wojewodowie nie wnoszą sprzeciwu co do przyznanych środków na poszczególne przedsięwzięcia). Ponadto należy stwierdzić, iż bieżący kontakt z przedstawicielami poszczególnych mniejszości narodowych i etnicznych na szczeblu lokalnym w sposób wystarczający pozwala poznać ewentualne potrzeby tychże mniejszości, stąd brak sformalizowanej postaci takiej analizy (np. w formie dokumentu, zestawienia) nie wpływa negatywnie na podejmowane działania w zakresie wsparcia mniejszości na terenie województwa podlaskiego.*

(akta kontroli str. 368-370)

1.6. W okresie objętym kontrolą, w Urzędzie nie realizowano projektów na rzecz mniejszości finansowanych ze środków Unii Europejskiej. Wojewoda pełnił natomiast rolę Krajowego Kontrolera w ramach Programu Interreg V-A Litwa-Polska 2014-2020¹⁶. Zadania te realizowano w PUW poprzez weryfikację ponoszonych przez beneficjentów wydatków oraz ich zgodności z obowiązującymi przepisami prawa, dokumentami programowymi, wytycznymi Komisji Europejskiej i Koordynatora Europejskiej Współpracy Terytorialnej¹⁷. Dotyczyło to następujących projektów:

¹⁵ Dotacje udzielane na podstawie art. 18 ust. ustawy o mniejszościach.

¹⁶ Zgodnie z obowiązującymi zasadami programowymi Wojewoda nie podejmował decyzji w zakresie zasadności dofinansowania oraz rodzaju działań i kosztów zaplanowanych w ramach poszczególnych projektów.

¹⁷ Obecnie Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

- *Współpraca na rzecz włączenia społecznego – Gdyby ręce mogły mówić (...)*, (realizowany przez Dom Kultury Litewskiej w Puńsku w okresie 1 marca 2017 r. – 30 kwietnia 2018 r.);
- *Tu mieszkamy – tu wspólnie działamy* (realizowany przez Fundację Dom Litewski w Sejnach w okresie: 1 lutego 2018 r. – 31 stycznia 2019 r.);
- *Propagowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego poprzez polską i litewską kulturę etniczną* (realizowany w okresie 1 marca 2018 r. – 31 grudnia 2018 r.)

Slużby Wojewody nie stwierdziły nieprawidłowości podczas realizacji wymienionych projektów. Ustalono jednak, iż przy realizacji projektu *Współpraca na rzecz włączenia społecznego – Gdyby ręce mogły mówić* w przedmiocie zamówienia odniesiono się do określonych produktów poprzez zastosowanie znaków towarowych przy jednoczesnym dopuszczeniu rozwiązań równoważnych. Zgodnie z zasadami Programu takie działanie było niedopuszczalne i obciążone korektą finansową w wysokości 10 % wartości raportowanych wydatków, co skutkowało uznaniem za niekwalifikowane kosztów w wysokości 2.424,86 Euro. (akta kontroli str. 36, 304-317)

1.7. W latach 2018-2020 w Urzędzie nie zarejestrowano wpływu skarg dotyczących praw mniejszości ani realizowanych na ich rzecz zadań. (akta kontroli str. 37)

1.8. Z dniem 16 marca 2020 r., w związku z pandemią COVID 19, w PUW wprowadzono nowe zasady przyjmowania interesantów (odnoszące się również do zadań realizowanych na rzecz mniejszości), tj. m.in.: anulowano wszystkie wcześniej umówione wizyty w sprawach załatwianych przez wydziały (w sytuacjach wyjątkowych wskazano kontakt telefoniczny) oraz zasugerowano przesyłanie wszelkiej korespondencji drogą pocztową. W dniu 25 maja 2020 r. przywrócono obsługę interesantów z zachowaniem obowiązującego reżimu sanitarnego (jednocześnie zachęcono klientów PUW do załatwiania spraw bez konieczności osobistej wizyty i korzystania z takich środków komunikacji jak telefon, email, platforma ePUAP, poczta tradycyjna oraz profil zaufany).

Wprowadzone ograniczenia nie spowodowały problemów z realizacją zadań na rzecz mniejszości. Kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności wyjaśnił, że sytuacja zaistniała w związku z wystąpieniem pandemii nie wpłynęła negatywnie na realizację projektów wdrażanych w ramach Programu integracji społeczności romskiej na lata 2014-2020. Jedyna zmiana z tym związana dotyczy sposobu przekazywania środków beneficjentom, które – stosownie do wytycznych MSWiA oraz MF – odbywa się zgodnie z zatwierdzonym przez MSWiA oraz MF harmonogramem. Środki te przekazywane są systematycznie, zgodnie ze zgłaszanym zapotrzebowaniem. Każdorazowo, przed wystąpieniem do MF o kolejne transze dotacji, w kontaktach z beneficjentami Programu analizowano ewentualne zagrożenia związane z niezrealizowaniem zaplanowanych działań – podmioty te nie zgłosiły w żadnym przypadku jakichkolwiek problemów czy trudności. Wykonywanie pracy w trybie zdalnym przez pracowników WSOiC nie miało wpływu na realizację przedmiotowych zadań. (akta kontroli str. 38-41, 295)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA
CZĄSTKOWA

Wojewoda ustanowił Pełnomocnika ds. mniejszości narodowych i etnicznych oraz określił kompetencje jednego z wydziałów PUW, co jednak nie wyczerpywało pełnego katalogu zadań, które należało powierzyć do realizacji pracownikom Urzędu – ograniczono się do zadań dotyczących Programu integracji. NIK zwraca uwagę, iż Urząd nie dysponował dokumentacją potwierdzającą dokonywanie systematycznego rozpoznania potrzeb mniejszości narodowych i etnicznych występujących na terenie województwa podlaskiego, co może skutkować brakiem działań adekwatnych do realnego zapotrzebowania. NIK zauważa, że powołany przez Wojewodę Zespół do spraw Poprawy Bezpieczeństwa Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Dialogu Międzykulturowego nie podejmował w latach 2018-2020 żadnych działań, w szczególności nie wywiązał się z przypisanych mu zadań w zakresie opracowania: programu kampanii społeczno-medialnej służącej przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom dotyczącym mniejszości, programu edukacyjnego dla szkół oraz programu przybliżającego społeczeństwu kulturę mniejszości narodowych i etnicznych.

2. Realizacja przez wojewodę zadań w zakresie koordynowania działań dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych oraz efekty realizowanych zadań, w tym Programu integracji

Opis stanu faktycznego

2.1. Realizacja zadań wojewody w zakresie koordynowania na obszarze województwa działań administracji rządowej na rzecz mniejszości oraz uzyskane efekty

2.1.1. Wojewoda nie określił pisemnych zasad koordynowania działań organów administracji rządowej realizujących zadania na rzecz mniejszości na terenie województwa. Nie wyznaczał tym organom zadań związanych z realizacją spraw na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych. Jak wyjaśnił kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności, *nie ustanowiono sformalizowanych procedur postępowania w niniejszych sytuacjach. Wszelkie sprawy wymagające uzgodnienia z innymi jednostkami konsultowane (uzgadniane) były na bieżąco, w ramach tzw. „kontaktów roboczych”.* Komendant Wojewódzkiej Policji w Białymstoku nie przekazywał żadnych informacji dot. przestępstw mających znamiona ksenofobii i rasizmu popełnianych na terenie województwa podlaskiego w latach 2018-2020. (akta kontroli str. 292)

Pełnomocnik ds. mniejszości wyjaśnił, że *nie ma dokumentu, który by określał zasady współpracy między tymi organami, jest jednak wypracowana praktyka kontaktów bezpośrednich z instytucjami, które te potrzeby i zagwarantowane w ustawie prawa mniejszości realizują, zabezpieczają bądź nadzorują.* Pełnomocnik spotyka się kilka razy w roku z Kuratorem Oświaty w Białymstoku oraz wizytatorem, zajmującym się zagadnieniami nauczania języków mniejszości narodowych w szkołach różnych szczebli na terenie województwa. Jesienią każdego roku otrzymuje wykaz szkół i uczniów na dzień 30 września, które w danym roku szkolnym rozpoczęły naukę języka mniejszości oraz stan zabezpieczenia w podręczniki (kontrolerowi NIK nie przedstawiono tych dokumentów – przyp. autora). Jest to język białoruski, litewski, ukraiński i rosyjski. Pełnomocnik kontaktuje się również na bieżąco z Komendą Wojewódzką Policji w Białymstoku poprzez pełnomocnika komendanta wojewódzkiego ds. organizacji pozarządowych, otrzymując na bieżąco informacje nt. prowadzonych na terenie podlaskich szkół działań prewencyjnych przez podlaskich policjantów w zakresie przeciwdziałania postawom nietolerancji i mowie nienawiści. Również tą drogą otrzymuje informacje nt. zdarzeń, które naruszałyby prawa mniejszości wynikające z ustawy. W kontrolowanym okresie takich zdarzeń nie odnotowano. Dwa razy do roku (jesienią i wiosną) pełnomocnik otrzymuje od białostockich ośrodków radia i telewizji aktualną ramówkę programów o mniejszościach (emitowanych głównie w językach mniejszości), udziela krótkich wywiadów przy okazji imprez organizowanych przez mniejszości a także w sytuacjach wystąpienia zdarzeń, które niepokoją środowiska mniejszości. (akta kontroli str. 298-299)

2.1.2. Pełnomocnik ds. mniejszości podejmował, we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, następujące działania:

- zainicjowanie w 2018 roku wsparcia finansowego renowacji ogrodzenia jednej z trzech mogił zbiorowych Żydów tykocińskich, rozstrzelanych przez Niemców w sierpniu 1941 roku w Łopuchowie (poniesione przez Gminę Tykocin koszty przedsięwzięcia, w wysokości 6,3 tys. zł, zostały zrefundowane przez Wojewodę¹⁸).
- udzielenie w 2019 roku pomocy Stowarzyszeniu Litwinów w Polsce w przygotowaniu dokumentacji niezbędnej do uzyskania w Urzędzie Miejskim w Suwałkach pozwolenia na przeprowadzenie prac budowlano-adaptacyjnych w pomieszczeniach dla nowo powstałego Litewskiego Centrum Oświaty i Kultury w Suwałkach oraz przedszkola dla dzieci litewskich. Jak wyjaśnił Pełnomocnik ds. mniejszości przedszkole rozpoczęło działalność od września br.
- uzyskanie, na prośbę Ministra SWiA, wyjaśnień w sprawie dewastacji w sierpniu 2020 roku cmentarza staroobrzędowców w miejscowości Białogóra, w gminie Giby. Z informacji przedstawionych pełnomocnikowi przez Starostwo Powiatowe w Sejnach

¹⁸ Wydatek został poniesiony w ramach utrzymania grobów i cmentarzy wojennych (rozdział 71035).

wynikało, że działania podejmowane przez obecnych właścicieli na działce stanowiącej wcześniej miejsce pochówku, stanowiły samowolę budowlaną i w związku z tym wszczęto postępowanie administracyjne. Postępowanie przygotowawcze w tej sprawie prowadzi także Komenda Powiatowa Policji w Sejnach.

(akta kontroli str. 49, 52, 55, 300, 332-337)

2.1.3. W sprawozdaniach z działalności Pełnomocnika ds. mniejszości za lata 2018-2019 (przedkładanych Ministrowi SWiA) ujęto m.in.:

- [A] Informację o liczbie spotkań ze środowiskami mniejszości narodowych i etnicznych (17 w 2018 roku i 21 w 2019 roku). Odnosząc się do efektów tych spotkań Pełnomocnik wyjaśnił: (...) *W lipcu 2018 roku Białoruskie Towarzystwo Społeczno – Kulturalne zwróciło się z informacją do wojewody podlaskiego, iż nie otrzymało dofinansowania na wnioskowany remont zabytkowych schodów w budynku przy ul. Warszawskiej w Białymstoku, gdzie znajduje się siedziba BTKS. Poproszono jednocześnie o poparcie wniosku o dofinansowanie przedsięwzięcia ze środków drugiej transzy. Takie poparcie wniosku zostało przez pełnomocnika udzielone, a stosowne pismo przesłane do MSWiA. BTKS otrzymało środki na realizację przedsięwzięcia w kwocie ok. 10.000 zł. (...) W 2018 roku mniejszość tatarska zaczęła podnosić problem żwirowni w Bohonikach i wynikającego z jej ekspansji zagrożenia dla znajdującego się w pobliżu meczetu i cmentarza (mizaru). Pełnomocnik przekazywał te informacje w swoich sprawozdaniach do MSWiA jak i informacjach do komisji sejmowej ds. MNiE Sejmu RP. W maju 2019 roku powstał w Bohonikach park kulturowy MKiDN, chroniąc w ten sposób dziedzictwo polskich Tatarów. W jego powstaniu pełnomocnik widzi też swoją małą, drobną część będącą efektem podejmowanych działań.*
- [B] Opis zadań podejmowanych na obszarze województwa w ramach koordynacji działań organów administracji rządowej: [1] coroczne spotkania z Kuratorem Oświaty w Białymstoku i z Komendantem Wojewódzkim Policji w ramach bieżącego monitorowania problemów mniejszości na terenie Białegostoku i województwa podlaskiego¹⁹ (w sprawozdaniu za 2019 r. wskazano na poruszane podczas spotkań zagadnienia, takie jak: nauka języka mniejszości w szkołach, dostęp organizacji reprezentujących mniejszości do środków przeznaczonych na finansowanie kultury, sprawy związane z bezpieczeństwem i przeciwdziałaniem zjawiskom nietolerancji), [2] udział w wyjazdowym posiedzeniu Sejmowej Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych na Podlasiu w dniach 24-25 kwietnia 2018 r.
- [C] Działania na rzecz rozwiązywania problemów mniejszości: [1] interwencja w 2018 roku w sprawie zasad korzystania przez Rosyjskie Stowarzyszenie Kulturalno - Oświatowe z pomieszczeń Centrum Aktywności Społecznej Urzędu Miejskiego w Białymstoku, [2] pomoc w uzyskaniu zgody MSWiA na przeprowadzenie w 2018 roku przez Tatarskie Towarzystwo Kulturalne zbiórki publicznej na odbudowę spalonej jurty w Kruszynianach.
- [D] Informację na temat współpracy z innymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się problematyką mniejszościową – spotkania z Dyrektorem Departamentu Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w Białymstoku, Dyrektorem Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku, Zastępcą Prezydenta Miasta Białegostoku i Pełnomocnikiem Prezydenta ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi, przedstawicielami miast i gmin, w których zamieszkują mniejszości narodowe (Puńsk, Sejny, Hajnówka, Orla, Czyże, Bielsk Podlaski, Siemiatycze, Czeremcha, Narewka), a także instytucjami kultury pielęgnującymi tradycje mniejszości (domy kultury w Bielsku Podlaskim, Czeremsze i Tykocinie).
- [E] Informacje na temat udziału w imprezach i spotkaniach organizowanych przez mniejszości narodowe i etniczne (np. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Cerkiewnej w Hajnówce, Festiwal Kultury Żydowskiej *Zachor - Kolor i Dźwięk*, Święto Kultury Białoruskiej, Festiwal Wielu Kultur i Narodów *Z wiejskiego podwórza* w Czeremsze, Międzynarodowy Festiwal Muzyki, Sztuki i Folkloru *Podlaska Oktawa Kultur*, Noc

¹⁹ W sprawozdaniach z działalności Pełnomocnika nie wskazano liczby tych spotkań.

Kupały, Dni Puńskie, uroczystości poświęcone Pamięci Żydów Tykocińskich w miejscu straceń w lesie w Łopuchowie, spotkanie promujące nowy przekład Koranu zorganizowane przez Muzułmański Związek Religijny w RP, Festiwal Kultury Ukraińskiej na Podlasiu, Wieczór Patriotyczny *Tatarzy dla Niepodległej* połączony z prezentacją albumu *Tatarzy w służbie Polsce 1918-2018*.

- [F] Opis innych działań podejmowanych na rzecz mniejszości: interwencja w 2019 roku u Wójta Gminy Narewka (na prośbę przewodniczącego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno – Kulturalnego) w sprawie Białoruskiego Festynu Ludowego w Narewce i partycypacji gminy w kosztach organizacji festynu. (akta kontroli str. 44-54, 299-300)

2.1.4. W okresie objętym kontrolą do Wojewody nie wpływały wnioski w sprawie dodatkowej nazwy miejscowości lub obiektu fizjograficznego w języku mniejszości.

(akta kontroli str. 338)

2.1.5. W latach 2018-2020 na terenie województwa nie odnotowano przypadków dyskryminacji lub naruszania praw mniejszości. (akta kontroli str. 44-54, 301)

2.1.6. Zadania na rzecz mniejszości – w okresie objętym kontrolą – na terenie województwa realizowało 27 instytucji i organizacji pozarządowych, w tym:

- 11 reprezentujących mniejszość białorską (Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne, Związek Białoruski w Rzeczypospolitej Polskiej²⁰, Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Uczących się Języka Białoruskiego „AB-BA”, Towarzystwo „HAJ”, Białoruskie Towarzystwo Oświatowe, Stowarzyszenie Słowiańskiej Mniejszości Narodowej RP, Stowarzyszenie „Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej” w Hajnówce, Związek Młodzieży Białoruskiej, Stowarzyszenie „Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach”, Towarzystwo Kultury Białoruskiej, Stowarzyszenie Dziedzictwo Podlasia),
- siedem reprezentujących mniejszość litewską (Stowarzyszenie Litwinów w Polsce, Wspólnota Litwinów w Polsce, Litewskie Towarzystwo Św. Kazimierza, Stowarzyszenie Litewskiej Kultury Etnicznej w Polsce, Stowarzyszenie Nauczycieli Litwinów w Polsce, Fundacja im. bpa Antanasa Baranaukasa „Dom Litewski” w Sejnach, Stowarzyszenie Młodzieży Litewskiej w Polsce),
- cztery reprezentujące mniejszość rosyjską (Rosyjskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe w Polsce z siedzibą w Białymstoku, Stowarzyszenie Staroobrzędowców w Polsce z siedzibą w Borze koło Augustowa, Stowarzyszenie Kulturalne „Ruś”, Fundacja Mniejszości Narodowych „Rusicz”),
- dwie reprezentujące mniejszość tatarską (Związek Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej i Fundacja Tatarskie Towarzystwo Kulturalne),
- jedna ukraińska (Związek Ukraińców Podlasia),
- jedna żydowska (Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska-Izrael),
- jedna romska (Centralna Rada Romów).

(akta kontroli str. 57)

Pełnomocnik ds. mniejszości, odnosząc się do przyjętych zasad i efektów współpracy z organizacjami mniejszości zamieszkujących na terenie województwa, wyjaśnił, że utrzymuje kontakty ze wszystkimi organizacjami, które zwracają się do niego jak i zapraszają do uczestnictwa w organizowanych przez nie imprezach kulturalnych i okolicznościowych uroczystościach (zagadnienie opisano szerzej w punkcie 2.1.3).

(akta kontroli str. 299)

W Programie współpracy Wojewody Podlaskiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na lata 2017-2019 do priorytetowych zadań zaliczono działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych m.in. poprzez propagowanie i realizację działań w zakresie tolerancji oraz wspieranie inicjatyw kulturalnych mniejszości. W sprawozdaniach z realizacji Programu za lata 2018-2019 Wojewoda nie wskazał żadnych działań w tym zakresie. Wojewoda

²⁰ W jego skład wchodzi m.in. działające autonomicznie: Białoruskie Stowarzyszenie Literackie „Białowieża”, Białoruskie Towarzystwo Historyczne, Stowarzyszenie Dziennikarzy Białoruskich, Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białoruskie Zrzeszenie Studentów.

Podlaski wyjaśnił, że brak wskazania w przedmiotowych sprawozdaniach działań na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych wynika m.in. z faktu, iż tematyka ta stanowi odrębny przedmiot działalności Wojewody Podlaskiego i wszelkie informacje dotyczące tychże zagadnień znajdują się w dokumentacji sporządzanej przez Pełnomocnika Wojewody Podlaskiego ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz pracowników Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców PUW. Ponadto w kontrolowanym okresie organizacje pozarządowe oraz inne organizacje pożytku publicznego nie zgłaszały istotnego zapotrzebowania w zakresie poprawy sytuacji mniejszości narodowych oraz propagowania działań mających na celu wspieranie inicjatyw kulturalnych mniejszości, w związku z czym zagadnienia te nie znalazły odzwierciedlenia we wspomnianych sprawozdaniach.

(akta kontroli str. 339-365)

2.1.7. W latach 2018-2020 na terenie województwa realizowano jeden program na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych, tj. Program integracji społeczności romskiej (zagadnienie opisano szerzej w punkcie 2.2. wystąpienia).

W okresie objętym kontrolą do Wojewody nie wpływały do zaopiniowania programy na rzecz mniejszości.

2.1.8. W latach 2018-2020 w Urzędzie nie przeprowadzano kontroli (zewnętrznych ani wewnętrznych) dotyczących realizacji zadań na rzecz mniejszości. Zagadnienia te nie były również przedmiotem badań audytowych.

(akta kontroli str. 59-70, 218)

2.2. Realizacja zadań w ramach Programu integracji na terenie województwa

2.2.1. Ustalone przez Ministra SWiA limity środków na realizację zadań określonych w Programie wyniosły: 30 tys. zł w 2018 roku, 26 tys. zł w 2019 roku i 110 tys. zł²¹ w 2020 roku. W wyniku przeprowadzonych postępowań Beneficjentom przekazano całą kwotę będącą w dyspozycji Wojewody, tj. 156 tys. zł. Ostatecznie wydatki wyniosły odpowiednio 29,4 tys. zł w 2018 roku i 23,9 tys. zł w 2019 roku.

(akta kontroli str. 83-84, 153-158)

2.2.2. W Urzędzie nie dokonywano analiz potrzeb mniejszości romskiej w związku z realizacją Programu integracji. Rozpoznawano je na podstawie wniosków beneficjentów. Kierownik Oddziału Ewidencji Ludności wyjaśnił: *Wojewoda Podlaski aktualnie nie dokonuje rozeznania potrzeb mniejszości romskiej ze względu na fakt, iż potrzeby te zostały zidentyfikowane na przestrzeni lat, przede wszystkim w związku z realizacją kolejnych edycji Programu na terenie województwa podlaskiego. Podmioty aktywnie biorące udział w Programie (jednostki j.s.t., organizacje pozarządowe oraz inne) będąc najbliższe problemów społeczności romskiej, mając na co dzień styczność z jej przedstawicielami, najlepiej potrafią ocenić, jakie są tej społeczności najpilniejsze potrzeby. Analiza corocznie składanych wniosków pozwala na stwierdzenie, że zadania te są powtarzalne, nastawione na długoterminową realizację. Należy stwierdzić, iż największą populacją spośród dziedzin, w ramach których realizowane są projekty, cieszy się edukacja, a także mieszkalnictwo.*

(akta kontroli str. 293)

Pełnomocnik ds. mniejszości wyjaśnił ponadto: *Mniejszość romska jest w województwie podlaskim bardzo nieliczna. Ich skupiska i potrzeby znane są na podstawie składanych wniosków w ramach programu romskiego. W okresie będącym przedmiotem kontroli jak i we wcześniejszych latach do Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców PUW spływały wnioski od dwóch podmiotów: szkoły w Suwałkach i Urzędu Miasta i Gminy w Siemiatyczach. Wnioskowane kwoty za każdym razem kilkakrotnie przekraczały limity środków, jakie województwo podlaskie otrzymywało z MSWiA do rozdysponowania na realizację programu w danym roku. Wymagało to za każdym razem pogłębionej analizy budżetów w składanych wnioskach i bezpośrednich rozmów z realizatorami projektów, jakie działania z tych uszczuplonych, przydzielonych środków, mogą beneficjenci zrealizować. Pełnomocnik wraz z powołanym przez wojewodę podlaskiego zespołem podejmował decyzję w oparciu o przeprowadzoną analizę, by przydzielone środki były wykorzystane z jak najlepszym pożytkiem dla mniejszości romskiej.*

(akta kontroli str. 300-301)

²¹ W tym 100 tys. zł z rezerwy celowej i 10 tys. zł z części 30. budżetu państwa, którą dysponował Minister Edukacji Narodowej.

2.2.3. Wojewoda nie wyznaczał celów i wartości wskaźników planowanych do osiągnięcia w ramach Programu integracji w województwie. Do oceny stanu jego realizacji stosowano mierniki określone przez Ministra SWiA (minister nie określił mierników dla województwa), takie jak:

- w zakresie edukacji: [1] liczba uczniów wyposażonych w wyprawki szkolne, [2] liczba dzieci, które skorzystały z dopłat do edukacji przedszkolnej, [3] liczba dzieci biorących udział w zajęciach organizowanych w świetlicach i centrach integracyjnych, [4] liczba dzieci korzystających z zimowego i letniego wypoczynku, [5] liczba zatrudnionych asystentów edukacji romskiej, [6] liczba osób zatrudnionych w ramach zadań finansowanych z Programu (romski personel świetlicy lub innej placówki edukacyjnej),
- w obszarze mieszkalnictwa: liczba osób, którym remontowano lub przyznano nowe mieszkanie,
- w zakresie pracy: [1] liczba osób pracujących zawodowo, [2] liczba osób objętych wsparciem pomocy społecznej, [4] liczba osób korzystających z innych form zatrudnienia, [5] liczba osób korzystających z kursów, staży i szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe. (akta kontroli str. 71-82)

Ze sprawozdań przekazanych do MSWiA wynika, że w okresie objętym kontrolą, w wyniku realizacji wszystkich zadań objętych Programem integracji, osiągnięto następujące efekty:

- w 2018 roku dwadzieścioro uczniów wyposażono w wyprawki szkolne, sfinansowano zatrudnienie jednego asystenta edukacji romskiej, przeprowadzono remont budynku zamieszkiwanego przez 5-osobową rodzinę romską, a 26 osób skorzystało z innych form, takich jak szkolna wycieczka integracyjna, zajęcia socjoterapeutyczne i psychologiczne („wzmocnienie” procesu dydaktycznego u uczniów mających problemy z realizacją programu nauczania), wsparcie ze strony nauczycieli wspomagających,
- w 2019 roku sfinansowano zatrudnienie asystenta edukacji romskiej, wyremontowano mieszkanie 5-osobowej rodziny, a 55 osób skorzystało z innych zadań realizowanych w ramach Programu (np. szkolenie dla pracowników j.s.t. dotyczące historii i tradycji Romów oraz funkcjonujących na ich temat stereotypów, zajęcia psychologiczne mające na celu pomoc uczniom romskim w przełamywaniu barier pomiędzy nimi a społecznością szkolną oraz w radzeniu z trudnymi sytuacjami, wsparcie nauczyciela wspomagającego). (akta kontroli str. 71-82)

2.2.4. W okresie objętym kontrolą nie przeprowadzano szkoleń ani kampanii informacyjno-promocyjnych dotyczących Programu. Kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności wyjaśnił, że (...) wynika to z faktu, iż Wojewoda Podlaski nie dysponuje środkami, które mogłyby być na ten cel przeznaczone. Należy również zwrócić uwagę na fakt, iż na terenie Województwa Podlaskiego projekty w ramach „Programu” realizowane są od 2004 r. (w latach 2004-2013 był to „Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce”) i co roku informacja na ten temat jest upubliczniana. Rozpowszechnianie informacji o Programie odbywa się w szczególności poprzez coroczne przysyłanie pism do wszystkich urzędów gmin z terenu województwa oraz podmiotów regularnie biorących udział w Programie, zachęcających do wzięcia udziału w przedmiotowym przedsięwzięciu. Ponadto informacja o rozpoczęciu naboru wniosków rokrocznie umieszczana jest na stronie internetowej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku. Poza tym, biorąc pod uwagę wysokość środków przyznawanych rokrocznie Wojewodzie Podlaskiemu na realizację zadań w ramach „Programu” (...) ponoszenie dodatkowych kosztów związanych działaniami promocyjnymi okazałoby się niewspółmierne do korzyści płynących z wdrażanych projektów. (akta kontroli str. 294-295)

2.2.5. Wojewoda corocznie powoływał komisję do spraw opiniowania wniosków składanych w ramach Programu, złożoną z Pełnomocnika ds. mniejszości (jako przewodniczącego), dwóch pracowników Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców oraz przedstawiciela Ministra SWiA. Do udziału w pracach komisji zapraszano również²² przedstawicieli organizacji pozarządowych lub podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia

²² Ogłoszenia Wojewody w tej sprawie zamieszczano na stronie internetowej PUW.

24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie²³ (w okresie objętym kontrolą nie zgłosił się żaden przedstawiciel społeczności romskiej).

(akta kontroli str. 92-98, 111-117, 136-142)

Komisja ustaliła następujące kryteria oceny wniosków:

- formalne, tj. czy wniosek został złożony przez uprawniony podmiot, w terminie i na właściwym formularzu oraz prawidłowo wypełniony i podpisany,
- merytoryczne: zgodność zadania z założeniami Programu, doświadczenie oferenta w realizacji podobnych przedsięwzięć, prawidłowość kalkulacji kosztów, liczebność grupy odbiorców, zasoby kadrowe wnioskodawcy i kwalifikacje osób realizujących zadanie.

(akta kontroli str. 94-94, 112-113, 137-138)

W okresie objętym kontrolą wpłynęło 25 wniosków²⁴ o łącznej wartości 416,9 tys. zł, w tym siedem w 2017 roku (na kwotę 61,1 tys. zł), 10 w 2018 roku (na kwotę 166,2 tys. zł) i osiem w 2019 roku (opiewających na kwotę 189,6 tys. zł). Wszystkie wnioski złożone w 2017 i 2019 roku zostały rozpatrzone pozytywnie, zaś trzem wnioskowi złożonym w 2018 roku odmówiono dofinansowania. Analiza 15 zadań (o wartości 380,6 tys. zł) zgłoszonych do realizacji w latach 2018-2020²⁵ wykazała, że:

- [A] Wszystkie wnioski spełniały wymogi formalne i merytoryczne oraz zostały rozpatrzone przez komisję w 3-osobowym składzie (w posiedzeniach nie brał udziału przedstawiciel Ministra SWiA).
- [B] 12 wniosków rozpatrzono pozytywnie i przyznano dofinansowanie w wysokości od 29,4%²⁶ do 100% wnioskowanej kwoty²⁷. Trzy wnioski, złożone w 2018 roku przez Miasto Białystok (opiewające na łączną kwotę 126,1 tys. zł) nie uzyskały dofinansowania²⁸, ze względu na ograniczony limit przyznanych przez Ministra SWiA środków. Informacji tych nie przekazano beneficjentowi (w dniu 1 lutego 2019 r. poinformowano go natomiast o zaakceptowanym w dniu 24 stycznia 2019 r. przez Ministra SWiA podziale środków z rezerwy). Kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności wyjaśnił: *Niniejsze postępowanie wynika ze stosowanej od lat praktyki i braku wytycznych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w zakresie konieczności informowania przez wojewodów wnioskodawców o akceptacji bądź odrzuceniu projektów (obowiązek taki nie wynika z corocznie publikowanej przez MSWiA informacji na temat zasad postępowania w sprawach dotyczących udzielania dotacji na realizację zadań w ramach Programu integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014 – 2020). Stosownie do zapisów wskazanej informacji protokoły z posiedzeń powołanych przez wojewodów komisji, zawierające opinię co do przyznania bądź nieprzyznania dotacji, przekazywane są bezpośrednio do MSWiA (pkt. 1.6 Informacji na 2020 r.). Pragnę nadmienić, iż od początku funkcjonowania Programu, tj. od 2014 roku, wnioskodawcy nie zgłaszali zastrzeżeń w związku z przyjętym trybem przekazywania przedmiotowych informacji.*

²³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1057.

²⁴ Zgodnie z opracowaną przez Ministra SWiA procedurą, wnioski na kolejne lata składane były w terminach: na 2018 rok – do 31 października 2017 r., na 2019 rok – do 31 października 2018 r. i na 2020 rok – do 31 października 2019 r.

²⁵ Wszystkie wnioski zgłoszone do realizacji w okresie objętym kontrolą dotyczyły obszaru II (małe granty), w tym 23 z dziedziny edukacji i dwa z zakresu mieszkalnictwa. Do analizy wybrano po pięć najwyższych kwotowo wniosków z każdego roku.

²⁶ Wniosek złożony w 2017 roku przez Miasto Siemiatycze - *Poprawa sytuacji mieszkaniowej rodzin romskich na terenie miasta Siemiatycze*, opiewający na kwotę 39.721 zł, uzyskał 11.659 zł dofinansowania.

²⁷ Cztery wnioski (na łączną kwotę 20.300 zł) złożone w latach 2017-2019 przez Parafię Rzymskokatolicką pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Suwałkach (dalej Parafia pw. NSPJ w Suwałkach): *Zajęcia edukacyjno-terapeutyczne, Wycieczka integracyjna dla uczniów z romskiej społeczności etnicznej, Zajęcia terapeutyczne, Integracja uczniów z romskiej mniejszości etnicznej*.

²⁸ Były to następujące zadania: *Wyprawka szkolna* (na kwotę 40.750 zł), *Zatrudnienie nauczyciela wspomagającego edukację uczniów romskich* (52.344 zł), *Wyrównywanie szans edukacyjnych i emocjonalnych dzieci romskich* (32.997 zł).

- [C] Protokoły z posiedzeń komisji oraz wnioski rekomendowane do finansowania terminowo przekazywano do Ministra SWiA (z opóźnieniem przekazano natomiast Ministrowi Edukacji Narodowej poświadczony za zgodność z oryginałem protokół komisji oraz egzemplarz wniosku rekomendowanego do dofinansowania z części 30 – Oświata i wychowanie budżetu państwa²⁹, co zostało opisane w dalszej części wystąpienia jako nieprawidłowość).
- [D] W latach 2018-2019 z wnioskami do Ministra Finansów o uruchomienie środków z rezerwy celowej Wojewoda występował w ciągu 11-12 dni od uzyskania informacji o decyzji Ministra SWiA w sprawie wysokości dotacji, natomiast w 2020 r. zgodnie z przyjętym harmonogramem. Wyjątek stanowił jeden wniosek złożony z 2-dniowym opóźnieniem³⁰, co – jak wyjaśnił kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności – spowodowane było skumulowaniem obowiązków służbowych wynikającym z natłoku spraw i zbiegło się ponadto z okresem urlopowym. Z bieżących kontaktów z wnioskodawcą wynika, iż wskazane opóźnienie w wystąpieniu o środki nie zagroziło realizacji żadnego z projektów – zadania wdrażane są zgodnie z planem. Ponadto pragnę nadmienić, iż stosownie do zapewnień przedstawicieli beneficjenta, na chwilę obecną wymienione zadania są możliwe do realizacji do końca br., pod kątem bezpieczeństwa osób biorących w nich udział – projekty zostaną zrealizowane z należytym reżimem sanitarnym, podyktowanym panującą pandemią (...).
- [E] Umowy/porozumienia z beneficjentami zawarto w terminie od 41 do 119³¹ dni od uzyskania od Ministra Finansów decyzji o zwiększeniu środków z rezerwy (wyjątek stanowiła umowa z Centralną Radą Romów, którą zawarto przed wydaniem przez Ministra Finansów decyzji o uruchomieniu pierwszej transzy środków, co zostało szerzej opisane w dalszej treści wystąpienia jako nieprawidłowość). Na przykład umowę z Parafią pw. NSPJ w Suwałkach na realizację projektu pn. *Zatrudnienie asystentki romskiej* zawarto 29 września 2020 r., podczas gdy środki na sfinansowanie tego zadania zostały przyznane 19 sierpnia 2020 r. Kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności wyjaśnił: (...) *na niniejszą sytuację wpłynął m.in. dość długi okres związany z samym procedowaniem dot. podpisywania umowy. Proces ten, rozpoczęty w pierwszych dniach września, a zakończony finalnie podpisaniem umowy w dniu 29 września 2020 r. obejmował m.in. uzyskanie opinii prawnej Zespołu Radców Prawnych PUW (...) oraz oczekiwanie na utworzenie przez beneficjenta środków odrębnego rachunku bankowego do rozliczania przekazanych dotacji, który to numer rachunku musiał zostać zamieszczony w treści umowy. Z uzyskanych z Parafii Rzymskokatolickiej pw. NSPJ w Suwałkach informacji wynika, iż wydłużony okres oczekiwania na przekazanie dotacji nie ma wpływu na realizację żadnego z projektów, które wdrażane są zgodnie z przyjętymi założeniami.*
- Kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności, odnosząc się do terminów zawierania pozostałych umów, wyjaśnił: *Terminy podpisywania umów na przekazanie środków z Programu integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020 uzgadniane były indywidualnie z poszczególnymi beneficjentami – każdorazowo ustalano termin dogodny dla obu stron, umożliwiający realizację danego przedsięwzięcia w ramach czasowych określonych w złożonych wnioskach (...).*

²⁹ Projekt pn. *Integracja uczniów z romskiej mniejszości etnicznej zakładający zorganizowanie dla uczniów Parafialnej Podstawowej Szkoły Polsko-Romskiej z Oddziałami Integracyjnymi w Suwałkach uczestnictwa w różnych formach aktywności*, w tym: park trampolin, squash, wyjścia do kina, warsztaty i spektakl w Suwalskim Ośrodku Kultury.

³⁰ Dotyczyło to projektów: *Dni Kultury Romskiej* i *Szkolenie-prawo na co dzień*, realizowanych przez Centralną Radę Romów. Z wnioskiem o uruchomienie środków wystąpiono do Ministra Finansów 19 sierpnia 2020 r. (w harmonogramie przewidziano 17 sierpnia 2020 r.), dotacja została przyznana 19 września 2020 r. i przekazana beneficjentowi 25 września 2020 r. Realizację zadań przewidziano do 31 grudnia 2020 r.

³¹ W tym: umowa zawarta 29 września 2020 r. z Parafią pw. NSPJ w Suwałkach na realizację projektu pn. *Zatrudnienie asystentki romskiej* (po upływie 41 dni), porozumienie z Miastem Siemiatycze na remont budynku mieszkalnego na potrzeby rodziny romskiej – zawarte 22 czerwca 2018 r. (po 84 dniach), jedna umowa z Parafią Rzymskokatolicką pw. NSPJ w Suwałkach na zatrudnienie asystentów romskich, zatrudnienie nauczycieli wspomagających, przeprowadzenie zajęć edukacyjno-terapeutycznych oraz zorganizowanie wycieczki integracyjnej dla uczniów z romskiej społeczności – zawarta 27 czerwca 2018 r. (po 89 dniach) oraz umowa z Centralną Radą Romów w Polsce na przeprowadzenie szkolenia dla pracowników j.s.t. – zawarta 23 września 2019 r. (po 119 dniach).

[F] Dotacje na zadania przekazywano beneficjentom w terminach umożliwiających ich realizację (zostały one prawidłowo rozliczone).

(akta kontroli str. 153-158, 168-234, 302-303, 383-384, 385-386)

Wojewoda nie zwracał się do jednostek realizujących projekty z prośbą o przedstawienie informacji o stanie zaawansowania zadań.

Jednostki realizujące projekty nie zgłaszały problemów związanych z wydatkowaniem środków. Jeden z beneficjentów (Parafia pw. NSPJ w Suwałkach) zwrócił niewykorzystane dotacje w łącznej kwocie 2,7 tys. zł, co wynikało z:

- mniejszej niż zakładano liczby osób biorących udział w projekcie *Wycieczka integracyjna dla uczniów z romskiej społeczności etnicznej*, realizowanym w 2018 roku,
- braku wykwalifikowanej kadry do przeprowadzenia zajęć z arteterapii w ramach projektu *Zajęcia terapeutyczne*, realizowanego w 2019 roku (beneficjent wskazał, że nie udało się podjąć współpracy z dotychczasowym terapeutą). (akta kontroli str. 83, 235-279)

Sprawozdania z realizacji Programu w latach 2018-2019 Wojewoda terminowo przedstawił Ministrowi SWiA, tj. w dniach 28 lutego 2019 r. i 28 lutego 2020 r. Zawarto w nich informacje o wysokości wykorzystanych środków, liczbie uczestniczących podmiotów i zrealizowanych zadań oraz osób objętych poszczególnymi zadaniami. (akta kontroli str. 280-289)

2.2.6. W latach 2018-2020 nie przeprowadzano u beneficjentów kontroli projektów realizowanych w ramach Programu integracji. Ograniczono się do kontroli dokumentacji tych zadań. Kierownik Oddziału Ewidencji Ludności wyjaśnił: Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji zawartymi w wydawanej corocznie informacji na temat zasad postępowania w sprawach dotyczących udzielania dotacji na realizację zadań w ramach Programu integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020, podmioty realizujące projekty objęte Programem składają do wojewodów sprawozdania z ich realizacji. W oparciu o te sprawozdania wojewodowie sporządzają zbiorcze sprawozdania, które przekazują do MSWiA. W związku z powyższym weryfikacja prawidłowości rozdysponowywania tychże środków przez Wojewodę Podlaskiego oparta jest w szczególności na informacjach zawartych w rozbudowanych, składających się z trzech części (budżetowej, merytorycznej i opisowej) sprawozdaniach nadsyłanych przez uczestników Programu, w większości przypadków zawierających dodatkową dokumentację (faktury, listy uczestnictwa, zlecenia przelewu środków, itp.). Biorąc powyższe pod uwagę uznano, iż nie ma potrzeby kontrolowania beneficjentów programu na miejscu. Nie opracowano procedury kontroli projektów ze względu na fakt, iż w razie potrzeby przeprowadzenia kontroli stosowane będą procedury zawarte w Regulaminie postępowania kontrolnego prowadzonego przez pracowników Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego (...), stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 171/2015 Wojewody Podlaskiego z dnia 28 października 2015 r. (...). (akta kontroli str. 294)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Wojewoda z opóźnieniem przekazał Ministrowi Edukacji Narodowej (8 maja 2020 r.) wniosek o dofinansowanie w 2020 roku z części 30. budżetu państwa projektu pn. *Integracja uczniów z romskiej mniejszości etnicznej* (złożony przez Parafię pw. NSPJ w Suwałkach) oraz protokół komisji oceniającej. Doszło do tego po upływie blisko czterech miesięcy od uzyskania od Ministra SWiA informacji o wysokości dotacji na realizację zadań w ramach Programu integracji społeczności romskiej (15 stycznia 2020 r.). Było to niezgodne z postanowieniami części I pkt. 8. Informacji na temat zasad postępowania w sprawach dotyczących udzielania w 2020 roku dotacji na realizację zadań w ramach Programu³², według których dokumentacja ta powinna być przekazana niezwłocznie. Kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności wyjaśnił, iż wynikało to z czystego przeoczenia spowodowanego m.in. brakiem w ostatnim czasie wniosków z Programu finansowanych z części budżetu będącej w dyspozycji MEN. Na zaistniałą sytuację poniekąd wpływ miał również termin realizacji przedmiotowego wniosku, tj. wrzesień – grudzień br. (akta kontroli str. 150, 159, 302)

³² Informacje opracowywane corocznie przez Ministra SWiA.

2. Wojewoda, nie posiadając decyzji Ministra Finansów o uruchomieniu środków z rezerwy celowej, zawarł 29 kwietnia 2020 roku umowę z Centralną Radą Romów na finansowanie zadań w ramach *Programu integracji* (na kwotę 73.564 zł), tym samym wbrew dyspozycji art. 46 ust. 1 ufp zaciągnął zobowiązanie, na które nie posiadał w tym czasie zabezpieczonych środków w budżecie (stosowną decyzję Minister Finansów wydał 8 maja 2020 roku³³). (akta kontroli str. 188-196, 208-217, 223-234)

Były Dyrektor Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców (podpisujący umowę z upoważnienia Wojewody) oraz Kierownik Oddziału ds. Ewidencji Ludności wyjaśnili m.in., że w związku ze stanem zagrożenia epidemicznego spowodowanego rozprzestrzenianiem się COVID-19, w roku 2020, odmiennie niż w latach poprzednich, podstawę do przekazywania środków na realizację zadań w ramach *Programu integracji społeczności romskiej w Polsce w latach 2014-2020*, zgodnie z wytycznymi MSWiA oraz MF w tym zakresie, stanowił zatwierdzony przez tychże ministrów harmonogram przekazywania środków, zgodnie ze zgłaszanym przez wojewodów zapotrzebowaniem. Ustalony w porozumieniu z wojewodami harmonogram zapewniał przekazywanie wskazanych transzy dotacji w określonych w nim terminach (w przypadku środków objętych przedmiotową umową – 2 transze dotacji - był to okres pomiędzy 17 kwietnia a 17 maja oraz 17 sierpnia a 17 września). Nie bez znaczenia w niniejszej sytuacji jest fakt, iż Wojewoda Podlaski w dniu 25 lutego 2020 r. wystąpił do Ministra Finansów o przyznanie środków na realizację przedmiotowego zadania. Wniosek Wojewody Podlaskiego został odrzucony w systemie Trezor z adnotacją o niniejszej treści: „Wniosek o uruchomienie środków z rezerwy 14 – Pomoc dla społeczności romskiej został odrzucony. Wnioski o uruchomienie środków należy składać w pierwszej kolejności na zadania które zostały już zrealizowane lub będące w trakcie realizacji, w uzgodnieniu z MSWiA.” Z informacji uzyskanych z MSWiA wynika, że rozdysponowanie środków ujętych w rezerwie celowej cz. 83 poz. 14 Pomoc dla społeczności romskiej powinno nastąpić niezwłocznie po zaakceptowaniu przez MSWiA wykazu dotacji celowych na dany rok obowiązywania *Programu integracji społeczności romskiej w Polsce w latach 2014-2020*. Wynika to z charakteru zadań realizowanych w ramach Programu. Zdecydowana większość z nich ma charakter całoroczny, a nieprzekazywanie środków z ww. rezerwy celowej do budżetów wojewodów powoduje znaczne utrudnienia w prawidłowej realizacji zadań ujętych w ww. wykazie dotacji celowych. Obliguje to również wojewodów do podejmowania stosownych działań mających na celu usprawnienie przekazywania środków beneficjentom, którzy zgłosili do realizacji w 2020 r. projekty całoroczne. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z dnia 15 stycznia 2020 r. dokonał podziału środków na realizację w 2020 r. zadań z *Programu integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014 – 2020*. Na mocy niniejszej decyzji Wojewoda Podlaski stał się dysponentem niniejszej dotacji, a tym samym został zobligowany do podjęcia działań mających na celu jej przekazanie beneficjentom. Odnosząc się do kwestii zabezpieczenia środków na realizację przedmiotowych zadań, od początku funkcjonowania *Programu integracji*, tj. od 2014 roku, środki te zabezpieczane są w budżecie państwa. Również w roku 2020 utworzona została specjalna rezerwa celowa na ten cel – cz. 83 poz. 14 Pomoc dla społeczności romskiej. W związku z tym, zarówno w roku 2020, jak i w latach poprzednich, główny księgowy budżetu wojewody nie poświadczał o zabezpieczeniu środków na realizację Programu - zatwierdzenie takie następowało na etapie przekazywania środków beneficjentom. Reasumując należy stwierdzić, iż zgodnie z wytycznymi MSWiA i MF to właśnie ustalony przez ww. ministrów harmonogram stanowił w 2020 r. podstawę przekazywania środków, wyznaczał terminy ich przekazywania i zgodnie z zapewnieniami dawał gwarancję ich otrzymania. Jedynym warunkiem przekazania środków było przeprowadzenie analizy możliwości realizacji przez beneficjentów zadań w związku z sytuacją związaną z rozprzestrzenianiem się COVID – 19 oraz ograniczeniami wynikającymi z tego faktu. Z informacji uzyskanych z Centralnej Rady Romów otrzymanych jeszcze przed podpisaniem umowy ustalono, iż nie było zagrożenia związanego z niezrealizowaniem

³³ O uruchomieniu I transzy rezerwy celowej w kwocie 49.164 zł. Druga transza środków w wysokości 24.400 zł uruchomiona została 21 września 2020 roku.

zaplanowanych zadań. Z informacji widniejących w systemie TREZOR wynika, iż w dniu podpisania umowy, tj. 29.04.2020 r. wniosek Wojewody Podlaskiego o przekazanie środków przeszedł pozytywną weryfikację i został zaakceptowany przez MSWiA oraz Departament Budżetu Państwa MF. Za słuszością podpisania umowy w przedmiotowym terminie przemawia m.in. fakt, iż dotacja wynikająca z decyzji MSWiA z dnia 15.01.2020 r. przekazana została Wojewodzie Podlaskiemu w pełnej wysokości, co odbyło się w transzach i terminach określonych we wskazanym wcześniej harmonogramie. Pragnę ponadto podkreślić, iż w związku z zaistniałą sytuacją nie powstały po stronie wojewody żadne zobowiązania, nie wystąpiła konieczność płacenia odsetek, a beneficjent miał możliwość przystąpienia do realizacji swoich zadań.
(akta kontroli str. 374-375, 387-388)

W ocenie NIK, jakkolwiek opisane wyżej działania Wojewody nie spowodowały obowiązku zapłaty odsetek, to nie ulega wątpliwości, iż doszło do zaciągnięcia zobowiązań, na które nie było zabezpieczonych środków w budżecie.

**OCENA
CZĄSTKOWA**

Wojewoda podejmował działania na rzecz rozwiązywania problemów mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących na terenie województwa za pośrednictwem Pełnomocnika do spraw mniejszości, który na bieżąco współpracował z innymi organami administracji rządowej, przedstawicielami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi. Ograniczały się one do reagowania Pełnomocnika w sytuacjach zgłoszonych przez organizacje mniejszości oraz uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych.

Wojewoda prawidłowo i zgodnie z procedurą określoną przez Ministra SWiA przyznawał i rozliczał środki z rezerwy celowej budżetu państwa na realizację Programu integracji. Uzyskano zakładane w umowach efekty m.in. w postaci poprawy sytuacji mieszkaniowej jednej z rodzin oraz wsparcia procesu dydaktycznego kilkudziesięciu uczniów romskich i ich integracji ze środowiskiem rówieśniczym. Ustalono jednak, że protokół komisji oceniającej oraz wniosek o dofinansowanie w 2020 roku jednego z ośmiu realizowanych projektów przekazano Ministrowi Edukacji Narodowej ze zwłoką. Ponadto, z naruszeniem art. 46 ust. 1 upf, zawarto umowę na finansowanie w 2020 roku zadań realizowanych przez Centralną Radę Romów.

IV. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o zawieranie umów finansowanych z rezerw celowych po uprzednim uzyskaniu decyzji Ministra Finansów o uruchomieniu tych środków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

**Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń**

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

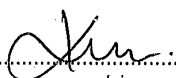
Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

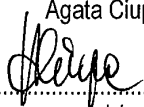
W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, 25 listopada 2020 r.

Kontroler
Krzysztof Gołębiewski
główny specjalista k. p

.....
podpis

p.o. DYREKTORA DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
Agata Ciupa

.....
podpis